

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. III. Unus testis non est certus nuntius, neque fama communis, nisi cum alijs adminiculis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

dem differunt in eo, quòd aliqui contendant, certitudinem moralem haberi re ipsâ in aliquibus casibus, in quibus alij negant, ut patebit ex dicendis Concluf. sequenti, quæ talis est :

CONCLUSIO III.

Unus testis non est certus nuntius; neque fama communis, nisi cum alijs adminiculis.

43. Duo testes de visu faciunt hic certitudinem moralem :

Esse forent consanguines. Gobat. Menochius.

Quæritur hic & disputatur, quid requiratur, ut mors prioris conjugis dicatur moraliter certa, id est, ut careat omni justâ dubitatione. In primis quando adsunt duo testes de visu, adest certitudo moralis. Ita omnes: nam in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, 2. Corint. 13. v. 1.

Nec obest (inquit Gobat sup. n. 310.) etsi testes sint consanguinei; Menochius de Adipiscend. possess. remed. 4. haud tamen, ut reor, admittitur uxorem illius, de cuius morte controvertitur: nemo enim in propria causa est idoneus testis, l. Nullus, ff. de Testibus: Nullus idoneus testis in re sua intelligitur. Palam autem est, eam esse propriam causam, cujus emolumentum vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Text. in l. 1. §. In propria causa, ff. Quando appellandum sit. Communissimè autem uxores, quæ coram iudice deponunt, maritum esse vitâ privatum, id deponunt idcirco, ut fiat ipsis potestas quærendi vel admittendi alium thorum: ergo quærunt suum emolumentum. Hæc ille.

44. An conjux admittetur. Aversa.

Et Aversa hic q. 14. Sect. 3. §. Quarto rursus, in fine sic ait: si verò ipsemet conjux superstes vidisset suum conjugem morientem seu mortuum, hoc quidem illi sufficeret ad contrahendum aliud Matrimonium; quàmvis id ei non concederetur à Iudice absque alia probatione. Sic ille.

Quis hic testis de visu.

Rogas: quid per testem de visu intelligant hic Doctores? Illumnè solum, qui interfuit ipsi morti? Respondeo (inquit Gobat sup. n. 312.) mihi videri, illum quòque rectè dici testem de visu, qui vel interfuit exequijs, septimo, trigesimo, aut anniversario alicujus, vel vidit ipsemet sepulchrum demortui, audivitque dicentes, se vidisse talem vel talem illic sepeliri. Ratio est; quia sat commode, in talibus circumstantijs, accipitur continens pro contento. Certè Mascardus de Probat. Concluf. 175. sic absolutè scribit: Etiam si testis deponeret, se interfuisse sepulturae, non tamen vidisse cadaver, probaretur plenè ejus mors. Sic Gobat.

45. An sufficiat unus testis.

Sed quid si unus tantum testis deponeret, putas quòd audiretur? Conclusio ait: Unus testis non est certus nuntius..... sine alijs adminiculis; arg. cap. Veniens, 10. de Testibus, in fine: Nec unus testimonium ad condemnationem sufficiat alicujus.

Ubi Gloss. verb. Testimonium, inquit: Sic patet, quòd unius testimonium non valet, inf. cod. Licet, & 4. q. 3. c. Si testes, §. Item unius. 33.

q. 2. Admonere. Et l. 9. Cod. de Testib. §. 1. Simili modo sanximus, ut unius testimonium nemo iudicium in quacumque causa facile patiatur admitti.

Igitur testimonium unius non est certum nuntium, neque unus testis certus nuntius: & tamen, ut sup. audivimus d. c. In presentia, requiritur certum nuntium aut certus nuntius, id est, qui affert certum nuntium neutrius generis.

Et sanè, si dictum unius in causis pecuniarijs insufficiens est, à fortiori minimè sufficiet in causa secundi Matrimonij contrahendi, in qua vertitur animæ periculum Sacramenti irritandi, maximæ infamiæ & dedecoris foeminae secundò nubentis, si fortè adhuc prior vir superstes esset. Ita tenet Bart. l. 2. §. Si dubitetur, n. 1. ff. Quemadmodum testam. aper.

Oppositum nihilominus, scilicet unum testem esse certum nuntium, docet Hostiensis Sum. tit. de Sponsa duorum, n. 6. & d. cap. In presentia, ad finem, ubi Abbas n. 6. ad eò mordicus tuetur hoc, ut censet, Bartolum immemorem fuisse illius textus.

Hæc sunt verba Abbatis: Bart. plenius materiam examinans dicit, requirendam probationem secundum quantitatem præjudicij. Nam ubi agitur de maximo præjudicio, puta, quando acculatur quis de homicidio, debent esse probationes plenæ, ut testes qui viderunt eum mortuum vel sepeliri: si verò non agitur de tanto præjudicio, tamen præjudicium est magnum, ut quando agitur de fama, vel statu hominis: & tunc dicit, saltem habendam probationem, de qua in d. Authent. Hodie. Estque ei satis grave, quòd uxor transeat ad alia vota in vita mariti, & sic vult quòd hodie debeat servari solemnitas illius Authent.

Sed Bart. in hoc ignoravit istum textum, cum apertè hic dicatur, quòd sufficiat certus nuntius: & sic unus testis, quando non agitur de magno præjudicio. Et etiam DD. nostri communiter sentiunt oppositum ejus, quòd dicit Bartolus. Sic ille.

Equidem si agitur tantum de solemnitate d. Auth. Hodie, jam sup. diximus cum communi, eam abrogatam esse per d. cap. In presentia. Sed inde nequaquam sequitur: ergò hic sufficit unus testis; quia secundum Bart. & rei veritatem, hic agitur de satis magno præjudicio, ut statim diximus.

Et hinc Concluf. nostra multò magis placeat Sanchio sup. n. 12. quia (inquit) fortissimis innitur rationibus. Admittit tamen sententiam Hostiensis, casu quo conjux o. Sanchio, bierit in loco ita distante, ut facilè nequeant aliæ probationes haberi: tunc enim (inquit) satis erit nuntius, & ita unus testis, consideratâ qualitate personæ, & ut verisimilia dicat, quòd iudicis arbitrio committitur. Nam quando probatio integra & plena haberi nequit, satis est per conjecturas, l. Non omnes §. A Barbaris ff. de Remilitari, ibi: Sed licet hoc liquido constare non possit, argumentis tamen cognoscendum est. Extrà

46. Videtur quòd non.

47. Oppositum docet Hostiensis. Et post ipsum Abbas.

48. Hic censet Bartol. fuisse immemorem d. cap. In presentia.

49. Prior sententia magis placeat quamvis posteriorem admittat in aliquo casu.

hunc tamen casum integra & plena probatio desideratur. Ita Sanchez.

50. *Sufficit unus testis cum alijs adminiculis.* Quem sequitur Gobatius sup. n. 315. dicens: Si cum uno teste de visu aliæ conjecturæ seu adminicula conjungantur, poterit Ordinarius tutò permittere Matrimonium; saltem si propter distantiam nequeat haberi major certitudo. Palao de Sponsal. disp. 4. p. 13. §. 1. n. 7. Sanchez lib. 7. disp. 46. n. 12. sequiturque Tambur. de Matr. tract. 1. c. 10. n. 11. loquens adhuc laxiùs.

Imò, quia summi Canonistæ Hostiensis, & Abbas Panormitanus, apud Sanchez loc. cit. n. 10. consentiente Mascardo de Probat. conclus. 1075. contendunt, absolute sufficere unum testem, attendendo ejus personam & qualitatem, & an per verba verosimilia deponat, atque hac in re versari arbitrium judicis; ideò non dubito, quin accedente verà allegatione vel incontinentiæ, vel paupertatis & simul diuturnæ absentiæ, aut alterius rationabilis causæ credendi, possit judex permittere ejusmodi Matrimonium, etiamsi testis deponat (puto debere esse: non deponat) esse à se visum mortuum, modò deponat, quod viderit mori. Mascard. ibidem.

51. *Hæc res permittitur judicio Iudicis.* Hoc certum est, à perisique explanantibus hanc materiam observari, totam rem denique permitti judicio Iudicis, qui solus omnibus consideratis existimare potest, utrùm adsint, nec ne, indicia aut testimonia de obitu talia, quæ gignant certitudinem sufficientem, vel ex omnium, vel saltem ex aliquorum Clariorum Auctorum sententia. Sic præfatus Auctor.

Igitur dum fama de morte alicujus conjugis est, & eâ permota superstes licentiam à Iudice postulat convolandi ad secunda vota, hic, antequam licentiam concedat, diligenter considerabit, an forma talis sit, quæ faciat moralem certitudinem, ita ut prudenter non possit dubitari de vita ejus, qui dicitur mortuus.

52. *Sola fama non sufficit, ex Abbate.* Equidem solam formam sufficere, negat secunda pars Conclus. quam docet Abbas sup. ibi: Sed quoad materiam nostram, nunquid fama sufficit? Dicit Dom. Anto. quòd aut est de longinquo, & tunc videtur sufficere, maximè cum longo tempore maritus fuerit absens. Aut dicitur mortuus in vicinis partibus, & fama sola non sufficit. Et quamquam hæc opinio multum videatur æqua; tamen, judicio meo, multum resistit iste textus, dum requirit certum nuncium; & pondera verbum, *Certum*: nam fama procedit ex auctore incerto & plerumque fallaci, ut not. inf. in cap. *Vestra*, de Cohabit. Clericorum. Ac etiam in persona nuncij deberet considerari qualitas personæ, & utrùm deponat per verba verosimilia; nam agitur non de modico præjudicio absentis, & in summa, hanc materiam relinquerem arbitrio judicantis, ut diligenter omnibus ponderatis, consideret, utrùm de morte sit facta certificatio. Ita Abbas.

53. *Consonat ei Sanchez.* Quem sequitur Sanchez sup. n. 15. dicens: Tertia sententia, quæ mihi placet, ait, solam famam non sufficere, nisi alijs adminiculis adjuvetur; tunc enim satis erit: quia certa morali-

ter probatio dici potest. Sic Gloss. cap. *Quoniam* frequenter, verb. *Præsumatur*, Ut lite non contestatâ. Vide eam Conclus. præced.

Plures alios citat ibidem Sanchez pro ea sententia usque ad quindecim tam Theologos quam Canonistas, ut proinde nemini debeat esse dubium, quin hæc sententia longè superet oppositam (pro qua tantum citantur quatuor Canonistæ apud Sanchez sup. n. 14.) multitudine & gravitate Doctorum, qui (inquit Gobat sup. n. 318.) quia judicant famam, adminiculis fultam, sufficere ad creandam moralem certitudinem, ideò videtur omninò esse sequenda in praxi.

Rogas, quæ sint ista adminicula? Respondet Sanchez sup. n. 15. longitudo absentiæ, & universalis fama, ubi conjux commorabatur, mortem ejus contestans. Similiter, si mors contingit in loco valde remoto, ita ut aliæ probationes difficile possint inveniri, & vir longo tempore absuit; dummodò etiam mors sit antiqua, & non contigerit recenter. Tertio, si is, de cujus morte probanda tractatur, erat valde senex vel æger. Quarto, si vir senex erat, vel in acie fuit, & non redijt aliquanto tempore expectatus, fortè per annum, vel uxor accepit litteras eorum, cum quibus vir militavit. Quintò, si vir captus sit ab hostibus, & communis fama ipsum obijisse testetur, & diu uxor nihil contrarium audierit, vel litteras recipit à fide dignis.

Ut autem fama probeat (inquit idem Auctor n. 16.) desideratur ut ipsa plenè & verè probata sit, ad quod aliquæ conditiones exiguntur, quas ibidem congerit. Quia verò vix ulla probatio mortis frequentius adfertur, quàm petita ex fama, operæ pretium duxi, eas hic adscribere.

54. *Quæ sint alia adminicula, ex Sanchez.* Prima itaque est; ut duplici teste probeatur: id enim generale est, ut non minus, quàm duo testes, plenè probeant, cap. *In omni negotio*, & c. *quintus* 1. *Licet*, de Testib.

55. *Ad hoc requiruntur 1. Secundo.* Secunda est; ut testes sint omni exceptione majores, deponantque se audivisse à fide dignis. Et ratio est: quia fama nihil probat, & est vana vulgi vox, nisi oriatur à fide dignis, ut cap. *Qualiter*, 24. de Accus. ibi: *Si per clamorem & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem à malevolis & maledicis, sed à providis & honestis &c.*

Et ibi Gloss. verb. *Ad inquirendum*, ait: *Tunc debet Prælatus procedere ad inquirendum, cum famam & frequentem clamorem intelligit de excessibus alicujus, seu etiam aliquorum, prout patet ex tenore istius constitutionis; & quòd sit infamatus non à malevolis & inimicis, sed à bonis & discretis.* Oportet etiam, ut non oriatur ab ijs, de quorum commodo agitur.

56. *Tertio.* Tertia; ut concurrat causa rationabilis, ex qua fama orta est, ut, si is, de cujus morte agitur, mare navigarit, subortâque tempestate, expectatus tempore congruo, & per loca verosimilia quæsitus, non comparuerit, nec navis, quæ vehabatur, vel si prælium aggressus est, nec potest, diligenter quæsitus, inventus est. Et ratio est;

est; quia fama originem à probabilibus causis trahere debet: vox enim vana vulgi, certo auctore & rationibus probabilibus carens, attendenda non est, cap. *Osus Episcopus*, de Elect. Ergò testes exprimere debent causas, ex quibus ortum habuit fama, ut iudex discernat, an sint probabiles, vel vana vulgi vox.

57.
Quarid.

Quarta est; ut testes deponant se audiisse publicè à majori populi parte; nec fat erit, deponere publicè audiisse; quia potest fieri, ut ab uno publicè audierint. Oportet etiam explicare, audiisse à majori parte talis populi; nec satis esset in genere à majori parte populi. Hinc fit non satis esse, deponere audiisse à multis, vel etiam à mille personis: quia non inde inferitur à majori parte talis populi audiisse. Hoc autem intelligitur in negotijs magnis & arduis, in iis enim requiritur fama totius oppidi, vel majoris partis: in rebus enim parvis sufficit fama majoris partis viciniæ. Unde ad probandam mortem conjugis, ut superstes aliud ineat Matrimonium, requiritur fama majoris partis oppidi: quia res est gravissima.

Dum etiam dicitur, requiri notitiam seu famam majoris partis viciniæ vel oppidi, non est indistinctè intelligendum, ut requiratur notitia majoris partis puerorum, mulierum: sed satis est, major pars proborum & gravium notitiam habeat: & ita cautè dicitur cap. *Inquisitionis*, de Accusat. fin. *Qui propter dicta paucorum, cum infamatum reputare non debet, cujus apud bonos & graves lesa opinio non existit.*

58.
Quinta conditio.

Quinta conditio est; ut deponant testes, à quibus personis fama ortum habuerit, & à quibus ipsi audierint. Nam cum fama debeat oriri à providis & honestis, & de quorum commodo minimè agitur; & judici constare nequeat, an ab iis ortum habeat, nisi exprimentur personæ, id necessarium est, ut testes coram iudice deponant: in iudicis enim, & non in testium arbitrio positum est, discernere, an personæ sint fide dignæ. Hinc testes afferentes, non meminisse, à quibus audierint, non probant, licèt præmississent à majori parte populi audiisse; sed debent aliquos exprimere, & postea addere, à pluribus alijs audivisse, quorum non meminerunt.

Limitatio duplex à conditionis

Hæc tamen conditio dupliciter limitatur. Primò, nisi fama ex conjecturis probabilibus confirmaretur; tunc enim non est opus à fide dignis eam oriri, & subinde nec testes deponere, à quibus audierint. Secundò, nisi de fama magnus testium numerus, ut septem vel decem deponant: tunc enim minimè desideratur, à quibus audierint, exprimi.

59.
Ultima conditio.

Ultima conditio est; ut testes de fama deponentes asserant, credere rem ita se habere. Testes autem super fama non compelluntur jurare, sed absque juramento valet eorum dictum. Uti etiam quando testes de consuetudine vel de notorietate deponunt. Hucusque Sanchez præsertim ex Menochio de Adipil. possess. remed. 4. n. 665. & seqq. Itemque Mascardo de Probat. Conclus. 1074. Qui plura voluerit, eos adeat, & inveniet.

Cæterum quæ hæcenus dicta sunt, sive de testibus, sive de fama, maximè spectant forum externum: in foro enim conscientie non videtur, quare non posset aliquis credere unius testimonio fide digno, non solum in hac causa; sed etiam in causis pecuniarijs & alijs. Imò uxor, ut sup. adhuc dixi, cui soli certò constaret mors prioris conjugis, quamvis eam non posset probare, non prohibetur contrahere, secluso scandalo, quoniam nullum subest periculum peccati.

In foro conscientie sufficit testimonium unius fide digni.

Quin etiam Herinx hic disp. 4. n. 36. nullà factà distinctione fori interni & externi, putat testem posse esse tantæ fidei, ut sufficeret, saltem juratus; cum inde major certitudo, quam ex alio communi teste, cum quibusdam administriculis, habeatur. Quare, inquit, sufficit attestatio, desumpta ex libro Rectoris Parochiæ, quæ censetur publica, & maximè fidem faciens. Sic ille.

60.
In foro externo posset sufficere unus testis juratus ex Herinx.

At verò Pontius sup. n. 3. scribit sequentia: Non sufficit sola fama de morte viri ad hunc effectum contrahendi Matrimonium; & quàmvis sint plures modi probandi mortem alicujus, vel per publicam vocem & famam, vel cum quis visus fuit ingredi bellum, & non egredi; vel per productionem testamenti cum mandato iudicis, vel per librum Rectoris, in quo describi solent mortui ejus Parochiæ. At quoad hunc effectum contrahendi Matrimonium, rejectis supradictis modis, mors non probatur, nisi per unum testem de visu, qui deponat se vidisse illum mori; & insuper necesse est, quòd examinentur duo alij testes, qui deponant de publica voce & fama, de iuctu mulieris, & acclamatione de morte viri. Ita Basilus.

An satis probet liber Rectoris Parochiæ? Negat Pontius.

At compertissimum est (inquit Averfa sup. §. Quinto) & in praxi totius Ecclesiæ receptum, prorsus sufficere fidem Rectoris, extractam è libro, in quo describuntur mortui ejus parochiæ, nullumque commodiorem & certiorum modum probationis pro hac re requiri. Sicut etiam & ad alias res, quæ in suis libris parochialibus à Rectoribus describuntur. Habent enim in Ecclesia non minorem vim, quam documenta publici Cancellarij. Nec descriptio & fides Rectoris censetur tamquam dictum unius privati testis, sed tamquam plena & publica attestatio.

61.
Affirma Averfa.

Similiter, plenè probatur mors per productionem testamenti de mandato iudicis, quando testamentum non producitur, nisi constituta morte testatoris apud iudicem: quod enim semel judicialiter pronuntiatum est, habetur utique tamquam plenè probatum, nec oportet denuò probari in iudicio. Hæc ille. Et meritò.

An plenè probet productio testamenti de mandato iudicis.

Reliquum est, ut ex dictis (cum Doct. Subt. 4. dist. 42. q. unica) breviter colligamus impedimenta Matrimonij, quæ impediunt simpliciter. Dico autem impedimentum simpliciter, post quod, si fuerit attentatum, nihil fit; non simpliciter autem dico, prohibitionem quamcumque, propter quam illegitimè fit: si tamen fit, non est irritum. *Impedimenta autem simpliciter*

62.
Brevis collectio impedimentorum dirimentium, ex score.

zer (auditis Scotum sup. n. 4.) aut accipiuntur ex natura talis contractus, aut ex statuto Ecclesie superaddito. Si primo modo, igitur vel ex conditionibus necessarijs ad contractum, vel ex necessarijs ex parte contrahentium. Ex parte contractus, quia ex natura ejus est, quod sit datio voluntaria potestatis corporis pro potestate corporis, & perpetuo commutantium, ideo, quod impedit voluntariam donationem talem, impedit naturam contractus hujus. Tale autem est ex parte voluntatis involuntarium ex metu, qui potest cadere in constantem virum, qui metus est ex certitudine sufficiente mali imminentis, quod magis debet quis vitare secundum rectam rationem, quam cum ista non contrahere: & hujusmodi mala, sunt malum mortis, mutilationis enormis, carceris, propriae servitutis, stupri & hujusmodi. Et de isto impedimento dictum est praeced. Disput. Sect. 7. Conclus. 4. & seqq.

Involuntarium ex metu, est contra naturam Matr.

63. Involuntarium autem ex defectu notitiae praecedentis (siquidem ad voluntarium requiritur notitia voliti, 3. Ethic.) aut est ex carentia totali notitia intellectualis, aut est cum aliquali, licet defectiva, quia erronea. Si primo modo, sic furia impedit Matrimonium, dum durat, & ita contractum istum. Si tamen furiosus habet lucida intervalla, pro tempore intervalli potest contrahere, & eodem modo post contractum tunc petere, & est sibi debitum tunc reddendum: non autem pro tempore furiae, quia tunc nescit ex jure suo petere, sed sicut brutum; tunc etiam reddere esset alteri periculum in persona.

Si autem sit aliqua cognitio, sed cum errore vel deceptione, triplex deceptio simpliciter impedit: quia qualibet est contra illud, quod necessario requiritur ad contractum. Quarum prima est error personae, secunda error conditionis peioris, puta servitutis: tertia error donationis mutuae; puta, ista dat credens posse istum redonare, sive secum posse permutare; ille autem non redonat, licet proferat verba dolo animo, tantum scilicet ut extorqueat libidinem. De primo errore dictum est praeced. Disput. Sect. 7. Conclus. 1. De secundo, praesenti Disput. Sect. 3. per totam. De 3. dicam infra, ubi de revalidatione Matrimonij, invalide contracti ex defectu consensus.

64. Quia etiam iste contractus est obligatorius ad aliqua bona, puta ad fidem servandam, & indissolubilitatem, & prolem suscipiendam & educandam si evenit: quae tria bona sunt Matrimonij. Et generaliter in omni contractu contrahens sub conditione, opposita illi contractui, nihil facit; & ideo contra rationem istius contractus, est conditio opposita repugnans alicui bono Matrimonij. Et ita sunt tria impedimenta ex triplici conditione opposita contractui contra tria bona Matrimonij. Et de istis dictum est Disput. praeced. Sect. 8. Conclus. 9.

Ex parte autem personarum contrahentium requiritur, ut possint dare illam potestatem corporum: simpliciter autem impotens ad copulam carnalem non potest dare hanc potestatem; quia non habet: nec alligatus alteri matrimonialiter; quia jam corpus suum non est suum, sed conjugis. Sic igitur impotentia simpliciter, & alligatio matrimonialis alteri, impediunt ex parte contrahentium.

65. De ista impotentia dictum est praeced. Disput.

Similiter ex defectu notitiae, ut in furioso.

Triplex deceptio simpliciter impedit.

Conditio opposita bonis Matr. an dirimat.

Impotentia, & alligatio alteri, dirimunt Matr.

Sect. 10. Qualiter est quadam naturalis & quadam casualis, & utraque, nisi sit perpetua, non impedit simpliciter. Naturalis autem in viro est vel per frigiditatem, vel per carentiam partis necessariae. In muliere per arctationem simpliciter: quod dico contra arctationem alicui. Casualis autem est per maleficium, & hoc sive respectu cuiuslibet, sive respectu determinatae personae. Ad istam autem impotentiam reducitur impedimentum aetatis puerilis, quia eisi ibi non sit impotentia perpetua, tamen pro tali aetate nulla est potentia, & ideo nulla potest dari. Et de isto impedimento aetatis dictum est ead. Sect. 10.

Nota autem: Scotum non dicere, talem aetatem esse simpliciter impotentiam; sic enim dirimeret jure naturae, quod nos sup. loc. cit. negavimus, sed inquit: Ad istam impotentiam reducitur; quia propter impotentiam temporalem Ecclesia induxit istud impedimentum.

Sic igitur habemus ex parte contractus tria impedimenta in genere, scilicet per metum, per defectum notitiae, & per appositionem conditionis repugnantis: & ex parte contrahentium duo in genere, scilicet impotentiam simpliciter, & impotentiam secundum justitiam, quia alligatus est alteri.

In speciali autem primum impedimentum potest esse ita multiplex, quoniam est malum, quod juste timetur: secundum impedimentum est triplex secundum triplicem errorem: & quartum per defectum usus rationis: tertium impedimentum continet sub se tria repugnantia tribus bonis Matrimonij. Quartum impedimentum continet duplicem impotentiam, naturalem viri, scilicet frigiditatem, & unicam impotentiam mulieris, scilicet arctationem simpliciter: frigiditas enim in muliere non impedit simpliciter, sicut nec sterilitas; & unum generale utriusque sexus, scilicet aetatem puerilem, & continet sub se impotentiam casualem in utroque sexu, dum tamen perpetuam. Vltimum impedimentum manet indivisum, & ratio illius impedimenti patet ex dist. 33. ubi dictum est, quod pro lege Evangelica non habet locum bigamia, nec licet dimittere uxorem; ergo nullo modo ipsa vivente, sive dimissa de facto, sive non dimissa, licet cum alia contrahere.

Atque haec tenentur Doct. Subtilis de impedimentis simpliciter, quae accipiuntur ex natura talis contractus, sive complete, seu incomplete, ut notat Scholium praefixum n. 4. & nos alibi diximus.

Porro quae accipiuntur ex statuto Ecclesiae superaddito, sic abbreviat Scotus sup. n. 8. Ex statuto Ecclesiae sunt tantummodo impedimenta ex parte personarum; quia Ecclesia nihil determinavit circa formam vel materiam istius contractus; sed solum personas aliquas illegitimavit, faciendo eas non capaces hujus contractus: & hoc vel propter nimiam earum propinquitatem inter se, vel propter earum ad cultum divinum specialem applicationem, vel propter alicujus horridi criminis enormitatem. Primo modo illegitimavit consanguineos in 4. gradu & infra, & ita in simili gradu affines: & hoc vel proprie dictos, quorum scilicet vinculum contractum est ex conjunctione carnali: vel extensive, quorum scilicet vinculum contractum est non ex commixtione carnali, sed tantum Matrimonium vel sponsalia, quod

Impotentia est duplex, naturalis & casualis.

Aetas puerilis non est simpliciter impotentia.

66. Resolutio dirimunt impedimentum.

67. Ordo & motus, quibus Ecclesia condidit impedimenta dirimuntia.

Primo, ob nimiam propinquitatem statum consanguinitatem & affinitatem, ac publicam honestatem.

vocatur publice honestatis iustitia. Et de istis tribus impedimentis dictum est, de primo hâc Disp. Sect. 5. Conclus. 1. 2. & 3. De secundo Sect. 6. & de tertio Sect. 7.

68. Item cognationem spiritualem & legalem. Ordo istarum propinquitatum.

Iuxta hoc etiam est quadam propinquitatis quasi mixta carnalis & spiritualis, cujusmodi est cognatio spiritualis & legalis, de quibus actum est d. Sect. 5. Conclus. 4. & seqq.

Et est ordo istarum propinquitatum; quia consanguinitas est merè carnalis propinquitatis; affinitas propriè surgit ex copula carnali merè: publica honestatis iustitia ex propinquitatis carnali, contractum matrimoniali, & sponsalium. Spiritualis cognatio ex propinquitatis carnali, & susceptione vel datione Sacramenti Baptismi, vel Confirmationis. Legalis ex carnali vel alio vinculo secundum legem, per adoptionem scilicet.

69. Secundò, propter specialem applicationem ad cultum Dei, illegitimus Religiosus & sacerdotis initiatus.

Per applicationem autem specialem ad cultum divinum, Ecclesia illegitimavit eum, qui solemniter vocit continentiam, & eum, qui suscepit Ordinem sacrum. De his dictum est hâc Disp. Sect. 4.

Nota autem, quod sequitur apud Scotum: Illud de voto solemnium, si tamen ibi fiat traditio potestatis corporis ad castitatem servandam ipsi Ecclesie, vel Prelato, in cujus manu vocet, & per hoc non habet potestatem sui corporis ad actum conjugalem; tunc potest reduci istud impedimentum ad naturam contractus, sicut illud de alligato ad aliud Matrimonium.

Si autem tale votum non tollit isti, quin habeat potestatem sui corporis (ut nos putamus) tunc ex statuto & potestate Ecclesie est illegitimatio & irritatio, non tantum quia se tradit Ecclesie ad talem actum; sed quia Christus vocando Ioannem a nuptijs, prout voluit continentie vinculo conjugali: & ideo Ecclesia illum, qui est in gradu superiori, iuste illegitimavit ad accipiendum gradum inferiorem, sive ad apostatandum.

70. Tertio illegitimavit propter enormitatem.

Tandem (inquit Scotus) propter enormitatem criminis tantummodo duplicis, illegitimavit iuste; propter scilicet enormitatem infidelitatis illegitimavit fidelem, non simpliciter, sed respectu in-

fidelis, & è converso, ad Matrimonium contrahendum. Et de hoc dictum est hâc Disp. Sect. 11.

tem duplicis criminis. Primum. Secundum.

Aliud crimen enorme est adulterium, cum machinatione in mortem legitimi conjugis. Vel etiam cum fidei datione, de contrahendo post mortem legitimi conjugis. Et de isto impedimento dictum est hâc Disp. Sect. 8. Sic ergo in genere, ex statuto Ecclesie sunt persona illegitima ex duplici crimine, ex applicatione ad cultum Dei, & ex propinquitatis consanguinitatis, ex vinculo affinitatis & publica honestatis, & ex cognatione spirituali & legali. Hucusque Doct. Subtilis.

Porrò non meminit tertij criminis, scilicet raptus, quia suo tempore nondum erat impedimentum; uti neque absentia Parochi aut testium, de quibus etiam propterea non scribit.

Quare Scotus non meminere raptus.

Si autem quispiam interroget eum: quare Ecclesia tantam posuerit sollicitudinem in ordinando Matrimonia? Respondet sup. n. 12. Quia communitas Christianorum utitur Matrimonio, per cuius usum multiplicatur populus Christianus: & ideo sicut ordinari debet, ut in ejus contractu & usu vitentur ea, quae obviant charitati, sive in Deum sive in proximum: & servanda sunt, quae congruunt honestati, ut sic honestum Matrimonium Christianum congrue significet illam benedictam conjunctionem Christi & Ecclesie, de qua dicit Apostolus: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia; quae conjunctio nunc est per fidem, & aliqualem dilectionem, sed in patria erit per visionem & perfectam fruitionem sponsa non habentis maculam neque rugam ad sponsum speciosum patris filij hominum, cui est honor & gloria in saecula saeculorum amen.

71. Quare Ecclesia tantam sollicitudinem posuit in ordinando Matrimonia.

Atque hinc verbis Scotus finit doctrinam suam matrimoniale, imò & Sacramentalem. Nobis autem adhuc aliqua restant explicanda. Ac in primis tractabimus de dispensatione impedimentorum Matrimonij; secundò de revalidatione Matrimonij, irritè contracti; tertio de usu Matrimonij; ac denique de ejus divortio. Sit itaque.

SECTIO XIII.

DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORUM MATRIMONIJ.

1. Qualiter tractandum de hac dispensatione.

Ac de re (inquit Dicastill. disp. 8. n. 1.) multi latè disputant, maximè Sanchez, vocantes in hunc locum totam doctrinam generalem, pertinentem ad dispensationes; cum tamen ea disputatio proprium locum habeat in Tract. de Legibus.

Alij verò breviter se expediunt, ut Bonacina, qui vix unam paginam in dispensationibus consumit, sicut & alij Recentiores, quibus familiarè est, non minùs omittendo, quàm perstringendo, Tractatus edere brevissimos, nempe ut literatum vulgus, & studiosorum farrago gestiat & Bosco de Matrim. Pars II.

lætetur, videns se habere paucis paginis, aut etiam lineis comprehensum, quidquid Alij, longo volumine se pandentes, vix absolvunt. Quasi verò idem esset, quamdam anacephaleosim, vel rerum indiculum texere, & rem pro dignitate tractare.

Nos quasi mediam viam. probamus & eligimus, nec volumus Lectorem obruere congestis omnibus, quæ pro varijs dispensationibus afferri possent; neque rem totam ita perstringere, ut pleraque ex ijs, quæ ad rem præsentem faciunt, omittamus. Ita præfatus Auctor. Quem ego imitandum duxi, & ideo Dico primò:

N n n CON-